

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Особливості використання туристично-рекреаційних ресурсів України в діяльності туристичних підприємств за матеріалами ТА «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

Шифр 21067

Виконав: студент 4 курсу
група ТУР-21-1

Підпис

Вікторія КУЛИК

Ініціали, прізвище

Керівник

Підпис

Оксана ГРИНДІЙ

Ініціали, прізвище

Нормоконтролер

Підпис

Оксана ГРИНДІЙ

Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ініціали, прізвище

16 06 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
 Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
 Рівень вищої освіти бакалавр
 Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
 Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
 Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

зав. кафедри туризму та
 готельно-ресторанної справи
Журба І. Є.
16 06 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Кулик Вікторії Сергіївни

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи Особливості використання туристично-рекреаційних ресурсів України в діяльності туристичних підприємств за матеріалами ТА «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький

керівник роботи Гриндій Оксана Станіславівна

затверджена Наказом по університету від «07» лютого 2025 р. №23

2 Строк подання студентом роботи на кафедру 16.06.2025 р.

3 Вихідні дані до роботи: посібники, періодичні видання, статистичні звіти, Інтернет джерела

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)

У першому розділі розглянути теоретичні основи сутності, видів, класифікації та значення туристично-рекреаційні ресурси для розвитку туризму. У другому розділі проаналізувати туристично-рекреаційний потенціал України, діяльність ТА «Ніка Тур Вояж» та особливості туристичних продуктів. У третьому розділі представити Пропозиції щодо оптимізації туристичних продуктів підприємства за рахунок розробки туристичних продуктів з використанням ресурсного потенціалу Поділля

5 Перелік графічного матеріалу Визначення поняття «туристично-рекреаційні ресурси»; Класифікація туристично-рекреаційних ресурсів за походженням та функціональним призначенням; Структура туристично-рекреаційних ресурсів України за типами; Регіональна активність туристичних підприємств; Оцінка ступеня рекреаційного навантаження на основні туристичні зони України; Зміна кількості проданих турів; Зміна обсягу доходу; Категорії туристичних продуктів на основі рекреаційних ресурсів; Програма туру «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції» та «Замки і легенди Поділля»

5. Дата видачі завдання 05 05 2025 р.

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу Кулик Вікторії Сергіївни
Тема роботи Особливості використання туристично-рекреаційних ресурсів України в діяльності туристичних підприємств за матеріалами ТА «Ніка Тур Вояж», м. Хмельницький
Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Науковий керівник старший викладач Гриндій О.С.
м. Хмельницький, 2025 р.

Дипломна робота виконана на 42 с., містить 12 таблиць, 2 рисунки, з перелік джерел посилань складається із 37 найменування, 1 додаток.

Актуальність роботи. У сучасних умовах розвитку національного туристичного ринку питання раціонального, ефективного й інноваційного використання туристично-рекреаційних ресурсів набуває особливої ваги. Україна, володіючи значним природно-рекреаційним та культурно-історичним потенціалом, має усі передумови для активного розвитку внутрішнього і в'їзного туризму, зокрема в регіонах з багатими ресурсними умовами, як-от Поділля. Проте на практиці спостерігається нерівномірне використання рекреаційних можливостей, фрагментарність підходів до формування турпродуктів і недостатній рівень адаптації ресурсної бази до вимог сучасного туриста.

У *першому розділі* розглянули теоретичні основи сутності, видів, класифікації та значення туристично-рекреаційні ресурси для розвитку туризму.

У *другому розділі* проаналізували туристично-рекреаційний потенціал України, діяльність ТА «Ніка Тур Вояж» та особливості туристичних продуктів.

У *третьому розділі* представили пропозиції щодо оптимізації туристичних продуктів підприємства за рахунок розробки туристичних продуктів з використанням ресурсного потенціалу Поділля

Ключові слова: туристично-рекреаційні ресурси, природні, історичні, культурні, туристично-рекреаційний ринок, туристичні підприємства, рекреаційні послуги, аналіз, туристичні продукти.

SUMMARY

for the thesis Kulyk Victoria Serhiivna

Topic of the work Peculiarities of the use of tourist and recreational resources of Ukraine in the activities of tourist enterprises based on materials from TA "Nika Tour Voyage", Khmelnyskyi

Specialty 242 "Tourism and Recreation"

Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business

Scientific supervisor senior lecturer Grindiy O.S.

Khmelnyskyi, 2025

The thesis is completed on 42 pages, contains 12 tables, 2 figures, the list of references consists of 37 names, 1 appendix.

Relevance of the work. In modern conditions of development of the national tourist market, the issue of rational, effective and innovative use of tourist and recreational resources is gaining particular importance. Ukraine, possessing significant natural and recreational and cultural and historical potential, has all the prerequisites for the active development of domestic and inbound tourism, in particular in regions with rich resource conditions, such as Podillia. However, in practice, there is an uneven use of recreational opportunities, fragmentation of approaches to the formation of tourist products and an insufficient level of adaptation of the resource base to the requirements of the modern tourist.

The first section examined the theoretical foundations of the essence, types, classification and significance of tourist and recreational resources for the development of tourism.

The second section analyzed the tourist and recreational potential of Ukraine, the activities of TA "Nika Tour Voyage" and the features of tourist products.

The third section presented proposals for optimizing the tourist products of the enterprise by developing tourist products using the resource potential of Podillia

Keywords: tourist and recreational resources, natural, historical, cultural, tourist and recreational market, tourist enterprises, recreational services, analysis, tourist products.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ТУРИЗМІ	10
1.1 Сутність поняття туристично-рекреаційні ресурси	10
1.2 Види та класифікація туристично-рекреаційних ресурсів	13
1.3 Значення туристично-рекреаційних ресурсів для розвитку туризму	15
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО- РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА «НІКА ТУР ВОЯЖ»	19
2.1 Аналіз туристично-рекреаційного потенціалу України, що використовується туристичними підприємствами	19
2.2 Загальна характеристика діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж»	24
2.3 Особливості туристичних продуктів з використанням туристично- рекреаційних ресурсів запропонованих ТА «Ніка Тур Вояж»	27
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	30
3.1 Пропозиції щодо оптимізації туристичних продуктів ТА «Ніка Тур Вояж» на основі наявних туристично-рекреаційних ресурсів	30
3.2 Розробка туристичних продуктів з використанням ресурсного потенціалу Поділля	32
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку національного туристичного ринку питання раціонального, ефективного й інноваційного використання туристично-рекреаційних ресурсів набуває особливої ваги. Україна, володіючи значним природно-рекреаційним та культурно-історичним потенціалом, має усі передумови для активного розвитку внутрішнього і в'їзного туризму, зокрема в регіонах з багатими ресурсними умовами, як-от Поділля. Проте на практиці спостерігається нерівномірне використання рекреаційних можливостей, фрагментарність підходів до формування турпродуктів і недостатній рівень адаптації ресурсної бази до вимог сучасного туриста.

Особливої уваги потребує вивчення діяльності туристичних підприємств, які виступають посередниками між споживачем туристичних послуг і рекреаційною базою країни.

Проблематика туристично-рекреаційного потенціалу України широко висвітлена в наукових працях таких українських дослідників, як М.П. Мальська [14], яка вивчає інституційні механізми розвитку туристичних територій; О.О. Бейдик [3], що досліджує туристичне ресурсознавство та класифікацію природних ресурсів; Т.В. Ткаченко [29], яка аналізує економіку та стратегічне управління в туризмі; Ю.В. Заставний [7], що звертає увагу на регіональні аспекти розвитку рекреації; І.І. Смаль [27], яка займається екологізацією рекреаційного туризму. Серед зарубіжних авторів варто згадати Д. Купера [33], Дж. Вільямса [35], які акцентують увагу на сталому використанні рекреаційних територій та туристичному плануванні. Незважаючи на широкий науковий інтерес, питання практичної реалізації рекреаційного потенціалу в діяльності малих туристичних підприємств залишається малодослідженим, що й обумовлює актуальність обраної теми.

Метою дипломної роботи є аналіз особливостей використання туристично-рекреаційних ресурсів України в діяльності туристичних

підприємств на прикладі туристичної агенції «Ніка Тур Вояж», а також розробка пропозицій щодо оптимізації турпродукту на основі ефективного залучення локальних ресурсів.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити сутність поняття туристично-рекреаційних ресурсів;
- представити види та класифікацію туристично-рекреаційних ресурсів;
- визначити значення туристично-рекреаційних ресурсів для розвитку туризму;
- проаналізувати туристично-рекреаційний потенціал України загалом і Подільського регіону зокрема.
- проаналізувати діяльність туристичної агенції «Ніка Тур Вояж»
- дослідити особливості діяльності ТА «Ніка Тур Вояж» у контексті використання локальних ресурсів.
- розробити пропозиції щодо оптимізації туристичних продуктів підприємства з урахуванням сучасного попиту;
- розробити туристичні маршрути з використанням ресурсного потенціалу Поділля.

Об'єкт дослідження є процеси використання туристично-рекреаційних ресурсів у системі функціонування туристичних підприємств України.

Предметом дослідження є особливості реалізації туристичних продуктів із залученням природно-рекреаційного потенціалу в діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж».

Практичне значення роботи полягає у формулюванні прикладних рекомендацій щодо вдосконалення підходів до використання туристично-рекреаційних ресурсів у діяльності малих туристичних підприємств. Отримані результати можуть бути застосовані як туристичними агентствами для формування турів нового типу, так і місцевими громадами для активізації туристичного бізнесу через популяризацію регіональних ресурсів.

У процесі написання роботи були використані такі методи: порівняльний аналіз, структурно-функціональний підхід, картографічний метод, метод експертних оцінок, SWOT-аналіз, систематизація статистичних та емпіричних даних, а також елементи польових досліджень (опитування, інтерв'ю з представниками підприємства).

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів (теоретичного, аналітичного, практичного), висновків, списку використаних джерел і додатків. У першому розділі охарактеризовано сутність та класифікацію туристично-рекреаційних ресурсів, у другому – проаналізовано стан їх використання туристичними підприємствами, зокрема на прикладі ТА «Ніка Тур Вояж», а в третьому – запропоновано напрями оптимізації туристичних продуктів підприємства.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ТУРИЗМІ

1.1 Сутність поняття туристично-рекреаційні ресурси

У науковій та професійній літературі поняття «туристично-рекреаційні ресурси» розглядається як комплекс природних, історико-культурних, соціально-економічних та інфраструктурних елементів, що створюють передумови для розвитку туризму і рекреації. Ці ресурси становлять матеріальну основу туристичної діяльності та є ключовим чинником формування туристичних продуктів.

На думку О.М. Бейдика, туристично-рекреаційні ресурси – це «сукупність природних та антропогенних об'єктів і явищ, що можуть бути використані для організації відпочинку, оздоровлення, пізнання, активної діяльності туристів» [3, с. 54]. Така позиція відображає інтегральний характер ресурсів, які одночасно мають естетичне, пізнавальне, рекреаційне та економічне значення.

Інший український дослідник – О.О. Любіцев – підкреслює, що до туристично-рекреаційних ресурсів слід відносити лише ті об'єкти, які здатні бути об'єктом споживання в рамках рекреаційної або туристичної діяльності, та відповідають умовам доступності, безпеки, естетичної цінності й екологічної стійкості [13, с. 112]. Це дозволяє говорити не лише про наявність ресурсів, а й про їх придатність до практичного використання.

У свою чергу, М.П. Мальська зазначає, що туристично-рекреаційні ресурси включають:

- природні ресурси (ландшафти, клімат, водні ресурси, флору і фауну);
- історико-культурні ресурси (архітектурні пам'ятки, музеї, місця історичних подій);

– соціально-економічну інфраструктуру (транспорт, засоби розміщення, харчування тощо), яка забезпечує функціонування туристичних об'єктів [15, с. 89].

Розглянемо порівняльну таблицю 1.1 з визначеннями поняття «туристично-рекреаційні ресурси» за даними українських нормативних документів, наукових джерел і міжнародних підходів (ЮНВТО)

Таблиця 1.1 - Визначення поняття «туристично-рекреаційні ресурси» за даними українських нормативних документів, наукових джерел і міжнародних підходів (ЮНВТО)

Джерело	Визначена
Закон України «Про туризм»	Природні, історико-культурні, соціально-економічні об'єкти, які можуть використовуватися для туристичної діяльності з метою задоволення, духовних, культурних і оздоровчих потреб туристів.
Державний класифікатор рекреаційних ресурсів України	Сукупність природних і соціокультурних об'єктів та явищ, які можуть бути використані для організації відпочинку, оздоровлення, пізнання та інших форм вільного часу
(Всесвітня туристична організація)	Усі природні, культурні, матеріальні та нематеріальні елементи, що мають здатність викликати інтерес у туристів і можуть бути залучені в туристичну діяльність.
Бейдик О.М.	Сукупність природних та антропогенних об'єктів і явищ, що можуть бути використані в організації відпочинку, оздоровлення пізнання, активної діяльності туристів
Любіцева О.О.	Об'єкти, які відповідають умови доступності, безпеки, естетичної цінності й екологічної стійкості та можуть бути використані в межах туристичної діяльності
Мальська М.П.	Природні ресурси, історико-культурні об'єкти та інфраструктура, які забезпечують реалізацію туристичних потреб і функціонування туристичних підприємств.

У нормативних актах України та міжнародних документах термін має низку офіційних визначень, що конкретизують його зміст.

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про туризм» (в редакції 2023 року), туристичні ресурси – це «природні, історико-культурні, соціально-економічні об'єкти, які можуть використовуватися для туристичної діяльності з метою задоволення духовних, культурних, оздоровчих потреб туристів» [6]. Це визначення підкреслює функціональну цінність ресурсів та їхню роль у задоволенні рекреаційних потреб.

У Державному класифікаторі рекреаційних ресурсів України, розробленому Інститутом географії НАН України, наголошується, що рекреаційні ресурси – це сукупність природних і соціокультурних об'єктів і явищ, які можуть бути використані для організації відпочинку, оздоровлення, пізнання та інших форм вільного часу [5].

На міжнародному рівні, згідно з підходами Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), туристичні ресурси розглядаються як «усі природні, культурні, матеріальні й нематеріальні елементи, що мають здатність викликати інтерес туристів і можуть бути залучені в туристичну діяльність» [37]. UNWTO наголошує на потенціалі привабливості ресурсів та важливості їх інтеграції в туристичну пропозицію регіону.

У контексті просторового планування і стратегічного розвитку регіонів, згідно з рекомендаціями ЮНВТО, туристичні ресурси повинні розглядатися не ізольовано, а у взаємозв'язку з інфраструктурою, транспортною доступністю, ринковим попитом і політикою сталого розвитку [8].

Також варто згадати про Національну стратегію розвитку туризму до 2030 року, в якій зазначено, що одним із ключових факторів конкурентоспроможності туристичних дестинацій є раціональне й екологічно виважене використання туристично-рекреаційних ресурсів на засадах сталого розвитку [21].

Аналіз нормативних визначень засвідчує, що туристично-рекреаційні ресурси мають системний характер і виступають не лише об'єктом споживання,

але й інструментом для формування туристичного продукту, розвитку територій і реалізації державної політики в галузі туризму.

Таким чином, туристично-рекреаційні ресурси – це не лише об’єкти природи або історії, а й сукупність умов і чинників, що сприяють задоволенню потреб туристів та розвитку туристичного бізнесу. У практичному вимірі саме наявність і якість таких ресурсів визначає туристичну привабливість регіону та потенціал туристичних підприємств щодо формування конкурентоспроможних туристичних продуктів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що туристично-рекреаційні ресурси є базовою категорією у сфері туризму і рекреації, оскільки вони формують основу туристичної пропозиції, впливають на сегментування ринку, розробку маршрутів і загальну стратегію розвитку туризму в регіоні.

1.2 Види та класифікація туристично-рекреаційних ресурсів

Туристично-рекреаційні ресурси є одним із ключових елементів у формуванні конкурентоспроможного туристичного продукту. Їх різноманітність та якісна характеристика значною мірою визначають спеціалізацію та ефективність розвитку окремих територій у сфері туризму. В науковій літературі туристично-рекреаційні ресурси трактуються як сукупність природних, історико-культурних, соціально-економічних та інфраструктурних елементів, здатних задовольнити потреби туристів у процесі їхньої подорожі [15, 29].

Загалом ресурси, що використовуються у туристичній сфері, поділяються на дві великі групи: природні та антропогенні (соціокультурні). Такий поділ є загальноприйнятим у туристичному та рекреаційному плануванні (таблиця 1.2) [3, 13].

Таблиця 1.2 - Класифікація туристично-рекреаційних ресурсів за походженням

Група ресурсів	Підгрупа / Приклади
1. Природні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Кліматичні умови (теплий клімат, сонячні дні) - Водні ресурси (озера, моря, річки, джерела) - Ландшафтні форми (гори, ліси, степи) - Біорізноманіття (рідкісні рослини та тварини)
2. Антропогенні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - Історико-культурні пам'ятки (замки, монастирі, архітектурні ансамблі) - Музеї, театри, виставки - Промислові об'єкти (переорієнтовані під туризм) - Сучасні туристичні об'єкти (парки, курорти, аквапарки)

Природні туристично-рекреаційні ресурси охоплює компоненти природного середовища, які мають рекреаційний потенціал, тобто можуть слугувати основою для відпочинку, оздоровлення, екскурсій тощо. Природні ресурси є базовими для розвитку курортології, агротуризму, екотуризму, ландшафтного туризму тощо [26].

Антропогенні туристично-рекреаційні ресурси сформовані в результаті людської діяльності та мають культурну, історичну, архітектурну чи естетичну цінність. Ці ресурси є основою для розвитку культурно-пізнавального, подієвого, гастрономічного та міського туризму [15].

У науковій літературі представлено кілька підходів до класифікації туристично-рекреаційних ресурсів. Найбільш поширеною є типізація за функціональним призначенням (таблиця 1.3) [3].

Таблиця 1.3 - Класифікація туристично-рекреаційних ресурсів за функціональним призначенням

Функціональний тип	Суть та приклади використання
Оздоровчі	Мінеральні води, лікувальні грязі, морське узбережжя, чисте повітря (для лікувального та wellness-туризму)
Пізнавальні	Історичні пам'ятки, музеї, етнографічні комплекси, археологічні об'єкти (для культурно-пізнавального туризму)
Рекреаційні	Ліси, річки, озера, гори, парки відпочинку, національні

	природні парки (для екотуризму, відпочинку на природі)
Спортивні	Гірськолижні курорти, маршрути для активного туризму, водні об'єкти для рафтингу, дайвінгу тощо
Розважальні	Парки атракціонів, аквапарки, фестивалі, ярмарки (для подієвого та сімейного туризму)
Духовні (паломницькі)	Сакральні об'єкти: церкви, монастирі, святі місця (для релігійного туризму)

Деякі дослідники також додають інфраструктурні ресурси, які, хоч і не є туристичними об'єктами самі по собі, відіграють важливу роль у забезпеченні рекреаційного процесу (дорожня мережа, засоби розміщення, харчування, інформаційні системи) [29].

Отже, видовий та класифікаційний аналіз туристично-рекреаційних ресурсів дає змогу всебічно оцінити потенціал території для туристичного освоєння. Це є підґрунтям для формування збалансованої стратегії розвитку туризму, спрямованої на раціональне використання ресурсів з урахуванням принципів сталого розвитку.

1.3 Значення туристично-рекреаційних ресурсів для розвитку туризму

Туристично-рекреаційні ресурси є фундаментальною передумовою розвитку туризму, оскільки вони формують основу туристичної пропозиції регіону та визначають його конкурентоспроможність на внутрішньому й міжнародному ринку. Ресурсний потенціал території прямо впливає на типологію туристичних продуктів, структуру туристичних потоків, сезонність відвідування, тривалість перебування туристів і рівень економічного ефекту від туризму.

На думку О.О. Любіцева, туристичні ресурси виступають не лише об'єктом споживання, а й чинником, що визначає зміст і напрям розвитку туризму в конкретному регіоні [13, с. 145]. Без наявності або належного

використання таких ресурсів туристична діяльність втрачає свою унікальність і стає менш привабливою для споживача.

Значення туристично-рекреаційних ресурсів для розвитку туризму розглянемо за допомогою таблиці

Таблиця 1.4 – Напрями значення туристично-рекреаційних ресурсів для розвитку туризму

№	Напрямок значення	Зміст значення	Прояв
1	Економічне	Сприяє створенню робочих місць, наповненню місцевих бюджетів	Зростання розвитку туризму в регіонах України, сезонна зайнятість
2	Соціальне	Активує громади, зберігає традиції, підвищує рівень зайнятості населення	Етнофестивалі, розвиток сільського туризму
3	Культурне	Сприяє збереженню культурної спадщини, розвитку культурного туризму	Відновлення історичних міст, промоція культурних об'єктів
4	Екологічне	Стимулює охорону природи, створення національних парків, екологічних стежок	Екотури, карпатські екологічні стежки
5	Іміджево-маркетингове	Формує туристичний бренд території, підвищує привабливість для туристів	Брендінг міст України (Хмельницького, Львову, Кам'янець-Подільського, Одеси)

Економічне значення туризму полягає в тому, що він базований на унікальних природних або культурних ресурсах, сприяє формуванню робочих

місць, надходженням до місцевих бюджетів, розвитку малого і середнього бізнесу. Згідно з оцінками Державного агентства розвитку туризму, найбільший економічний ефект досягається у регіонах з високим ступенем залучення ресурсного потенціалу (наприклад, Львівська, Івано-Франківська, Одеська області) [2].

Туристичне освоєння ресурсів сприяє активізації життя місцевих громад, збереженню традицій, ремесел, відродженню інфраструктури, підвищенню рівня зайнятості населення, що проявляється в соціальному значенні туризму. Також туризм виконує просвітницьку функцію, сприяючи культурному діалогу між регіонами і країнами.

Залучення історико-культурних ресурсів до туристичної діяльності стимулює збереження об'єктів культурної спадщини, підтримку традиційної культури, розвиток мистецтв проявляється в культурному значенні туризму. Як підкреслює М.П. Мальська, туризм – це механізм актуалізації культурних ресурсів у сучасному соціальному контексті [15, с. 103].

Екологічне значення впроваджується за умови раціонального використання, туристично-рекреаційні ресурси можуть слугувати інструментом сталого розвитку, заохочуючи збереження природного середовища, створення заповідників, національних парків, екологічних стежок. Проте без належного регулювання туризм також може стати джерелом навантаження на екосистеми – тому важливим є впровадження принципів екотуризму та стійкого природокористування [4].

Іміджево-маркетингове значення туристично-рекреаційних ресурсів полягає у їх ключовій ролі у формуванні позитивного туристичного іміджу та бренду території. Унікальні природні ландшафти, історико-культурні пам'ятки, об'єкти світової спадщини виступають важливими атракціями, які підвищують туристичну привабливість регіону. Наявність таких ресурсів, як, наприклад, гірськолижний курорт «Буковель», історико-архітектурний заповідник у місті Кам'янець-Подільський чи собор Святої Софії в Києві, сприяє створенню впізнаваного туристичного образу території, який є привабливим як для

внутрішнього, так і для міжнародного туриста. Саме ці об'єкти стають ядром маркетингових стратегій просування дестинації, забезпечуючи стабільний туристичний потік і формуючи конкурентні переваги на національному та глобальному ринку туристичних послуг. З позицій ЮНВТО, важливо не лише наявність ресурсів, а й ефективність їх управління: «успішне використання туристичних ресурсів повинно поєднувати збереження автентичності з максимізацією соціально-економічної вигоди для місцевого населення» [5].

Таким чином, туристично-рекреаційні ресурси є стратегічним активом, який потребує комплексного підходу до управління, з урахуванням економічних, екологічних та соціокультурних чинників. Для туристичних підприємств, ефективне використання ресурсного потенціалу дозволяє формувати конкурентоспроможні продукти, адаптовані до потреб різних цільових аудиторій.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ТА «НІКА ТУР ВОЯЖ»

2.1 Аналіз туристично-рекреаційного потенціалу України, що використовується туристичними підприємствами

Україна володіє потужним і різноманітним туристично-рекреаційним потенціалом, який формується на основі поєднання унікальних природних, історико-культурних, соціально-економічних і трудових ресурсів. Саме ця ресурсна база визначає конкурентоспроможність вітчизняного туристичного продукту на внутрішньому та міжнародному ринках. Ефективне використання цього потенціалу туристичними підприємствами дозволяє реалізовувати широкий спектр туристичних послуг, сприяючи розвитку як масового, так і спеціалізованого туризму [15, 29]

Загальнонаціональний туристично-рекреаційний потенціал України є багатогранним і охоплює понад 6300 об'єктів природно-заповідного фонду, більше 140 тис. пам'яток історії, культури, архітектури, численні курортні та рекреаційні зони (таблиця 2.1) [13].

Таблиця 2.1 - Структура туристично-рекреаційних ресурсів України за типами (станом на 2024 р.)

Тип ресурсу	Кількість об'єктів	Основні регіони розміщення
Природні ландшафти	220+	Карпати, Полісся, Поділля
Мінеральні джерела та лікувальні грязі	110+	Львівська, Хмельницька, Закарпатська
Історико-культурні пам'ятки	34 000+	Київ, Львів, Чернігів, Кам'янець-Под.
Курортні зони	70+	Сатанів, Моршин, Трускавець, Берегове
Екотуристичні території	190+	Карпати, Шацький край, Поділля

Зокрема, Україна володіє розвинутими ресурсами для розвитку лікувально-оздоровчого, пізнавального, сільського, екологічного та подієвого туризму. Це створює широкі можливості для функціонування туристичних підприємств різного профілю: туроператорів, санаторно-курортних установ, закладів зеленого туризму тощо.

Природна складова рекреаційного потенціалу України охоплює різноманітні географічні регіони з відмінними кліматичними, ландшафтними та біологічними характеристиками:

1. Карпатський регіон забезпечує розвиток гірськолижного, зеленого, пішохідного туризму та лікувального відпочинку на базі мінеральних джерел (курорти Трускавець, Східниця, Свалява).

2. Чорноморсько-Азовське узбережжя формує основу літнього рекреаційного туризму, водного спорту, відпочинку з дітьми (Затока, Одеса).

3. Центральна і північна Україна мають розвинену мережу річкових і лісових ландшафтів, що є сприятливими для екотуризму, агротуризму та рибальства (Житомирська, Черкаська області).

4. Поділля і Придністров'я багаті на цілющі води, печери, природні заказники й історико-культурну спадщину (Сатанів, Бакота, Кам'янець-Подільський).

Національні природні парки (Карпатський, Шацький, Подільські Товтри) і біосферні заповідники використовуються підприємствами для організації екскурсій, турів вихідного дня, оздоровчих та навчально-пізнавальних програм [14].

Історико-культурна складова потенціалу включає близько 150 тисяч пам'яток національного та місцевого значення, 5 об'єктів, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (Києво-Печерська лавра, Софійський собор, ансамбль Львова, Буковинський митрополичий комплекс, дерев'яні церкви Карпатського регіону).

Туристичні підприємства активно використовують культурні ресурси у формуванні таких турпродуктів, як:

- екскурсійні тури містами Львів, Київ, Одеса, Чернівці;
- гастрономічні тури (Гуцульщина, Поділля, Бессарабія);
- фестивальні тури (Atlas Weekend, Porto Franko, Файне місто);
- релігійно-паломницькі маршрути (Почаївська лавра, Зарваниця, Святогірська лавра) (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 - Регіональна активність туристичних підприємств у використанні рекреаційних ресурсів (за даними Держстату, 2023 р.)

Область	Кількість туристичних підприємств, що використовують рекреаційні ресурси	Основний тип ресурсу	Популярні напрямки
Львівська	98	Лікувально-оздоровчі, культурні	Трускавець, Славське, Львів
Хмельницька	47	Курортні, історико-культурні	Сатанів, Кам'янець-Подільський
Закарпатська	65	Природно-кліматичні, мінеральні	Берегове, Ужгород, Хуст
Київська (включно з Києвом)	134	Міські культурні ресурси	Київ, Переяслав
Одеська	52	Морські курорти, природні ландшафти	Затока, Вилкове, Сергіївка

Окрему нішу в рекреаційному потенціалі становить сучасна інфраструктура, яка активно розвивається туристичними підприємствами та інвесторами. Йдеться про:

- курортно-готельні комплекси та санаторії («Міротель», «Арден Палас», «Косино» та інші);
- туристичні бази та екопоселення;
- аквапарки, термальні басейни, СПА-комплекси;
- об'єкти індустриального туризму (музеї під відкритим небом, шахти, технопарки).

Значну частину туристичних послуг генерують малі та середні туристичні підприємства, які адаптують свої програми під специфіку регіональних ресурсів (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 - Комерційне використання туристично-рекреаційних ресурсів за видами туризму

Вид туризму	Найбільш використовувані ресурси	Частка у загальному туристичному потоці (%), 2023
Лікувально-оздоровчий	Мінеральні води, грязі, м'який клімат	23%
Культурно-пізнавальний	Архітектура, музеї, сакральні пам'ятки	29%
Екотуризм / сільський	Ліси, річки, сільські садиби, агроферми	15%
Міський / подієвий	Урбаністичне середовище, фестивалі, парки	18%
Активно-пригодницький	Гори, печери, річки, каньйони	10%

Попри значний потенціал туристично-рекреаційних ресурсів, їх ефективно та повноцінно використання в туристичній діяльності суттєво обмежується низкою системних проблем. Насамперед варто відзначити нерівномірний розвиток туристичної інфраструктури, що створює дисбаланс у доступності туристичних послуг між окремими регіонами. Важливою стримувальною обставиною також є недостатній рівень фінансування заходів із збереження та охорони туристичних об'єктів, що призводить до поступової деградації ресурсної бази.

Окрему проблему становить відсутність єдиного національного реєстру туристично-рекреаційних ресурсів, що ускладнює систематизацію даних, управління ресурсами та планування розвитку галузі. Додатково, низький рівень маркетингової активності та слабе позиціонування територіальних брендів на внутрішньому та зовнішньому ринках знижують туристичну конкурентоспроможність регіонів.

Також варто зазначити недостатню ефективність реалізації механізмів державно-приватного партнерства у сфері туризму, що ускладнює залучення інвестицій та створення сучасних туристичних продуктів. Сукупність зазначених факторів потребує системного вирішення на державному, регіональному та локальному рівнях для забезпечення сталого розвитку туристичної сфери (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 - Оцінка ступеня рекреаційного навантаження на основні туристичні зони України

Рекреаційна зона / регіон	Кількість туристів (2023, тис.)	Оптимальне навантаження	Рівень навантаження (% до оптимального)	Потреба в оптимізації
Карпати	2560	2000	128%	Висока
Трускавець і Моршин	780	850	92%	Низька
Поділля (Кам'янець-Саганів)	430	600	72%	Помірна
Київ	3200	3000	107%	Висока

Вагому частку внутрішніх туристичних потоків в Україні формують саме на основі локального туристично-рекреаційного потенціалу, який виступає ключовим чинником у розробці конкурентоспроможних туристичних продуктів. Його переваги полягають у низці важливих характеристик, що забезпечують сталий розвиток внутрішнього туризму.

По-перше, локальні ресурси здебільшого є екологічно стійкими, тобто дозволяють здійснювати туристичну діяльність із мінімальним негативним впливом на природне середовище за умови раціонального використання. По-друге, їх логістична доступність сприяє зниженню витрат на подорожі та розширює можливості для охоплення туристами з різних регіонів країни. По-третє, локальний ресурсний потенціал є гнучкою основою для розробки авторських, нішевих або тематичних туристичних маршрутів, що враховують культурні особливості, історичну спадщину та природні умови конкретних територій.

Таким чином, локальні туристично-рекреаційні ресурси становлять не лише фундамент для розвитку внутрішнього туризму, а й стратегічний інструмент формування унікальної пропозиції на туристичному ринку.

Узагальнення даних дозволяє стверджувати, що ефективність діяльності туристичних підприємств значною мірою залежить від глибини використання туристично-рекреаційного потенціалу як України в цілому, так і окремих регіонів, зокрема Хмельницької області. Подальший розвиток потребує комплексного підходу: картографування ресурсів, підвищення рівня сервісу, інвестицій в інфраструктуру та впровадження інноваційних форм туризму (екотабори, цифрові гіді, тематичні маршрути).

2.2 Загальна характеристика діяльності туристичної агенції «Ніка Тур Вояж»

Приватне підприємство «Ніка Тур Вояж» є одним із провідних суб'єктів туристичного бізнесу в місті Хмельницький та на території області. Компанія була заснована у 2008 році й успішно функціонує на ринку туристичних послуг понад сімнадцять років. Основна спеціалізація полягає у комплексному наданні туристичних послуг для різних категорій споживачів [23].

Упродовж своєї діяльності агенція здобула репутацію надійного партнера серед клієнтів, зацікавлених у якісному та доступному відпочинку як в межах України, так і за кордоном. Її послугами активно користуються мешканці Хмельницької області віком від 25 до 55 років, молоді родини, організовані групи та представники бізнес-клієнтури.

Основні напрями діяльності підприємства включають: організацію виїзних і внутрішніх турів, бронювання квитків і готелів, індивідуальний підбір маршрутів, оформлення візової підтримки, страхування туристів і

консультування з питань супровідної документації. Туристична агенція тісно співпрацює як із вітчизняними туроператорами, так і з іноземними партнерами, що дозволяє формувати пропозиції з подорожей до таких країн, як Туреччина, Єгипет, Італія, Іспанія, Чехія, Польща та інші, а також організовувати подорожі Україною (Карпати, Львів, Кам'янець-Подільський тощо) [23].

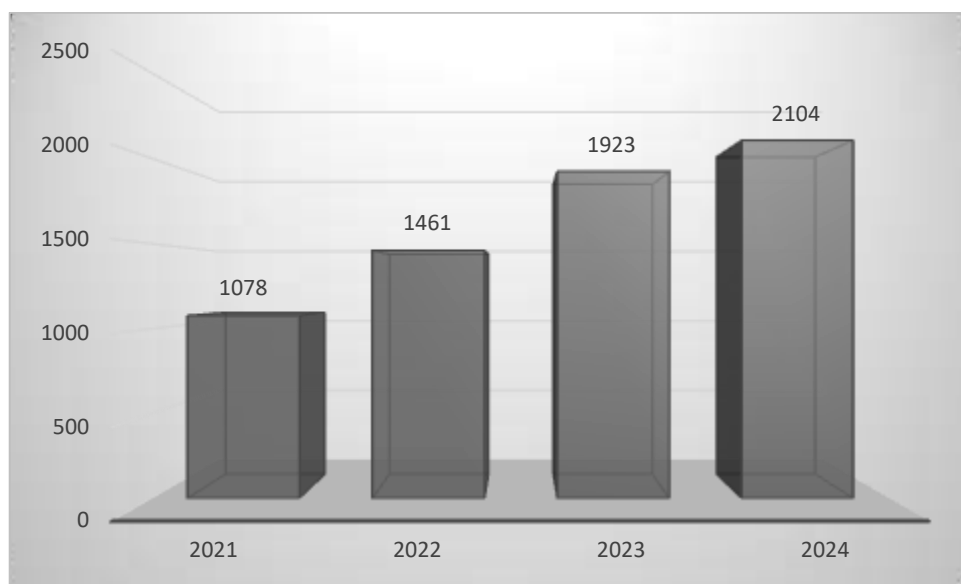

Рисунок 2.1 – Зміна кількості проданих турів ТА «Ніка Тур Вояж» протягом 2021-2024 рр (шт)

Аналіз даних, наведених на рисунку 2.1, свідчить про поступове та стабільне зростання кількості реалізованих туристичних пакетів туристичною агенцією «Ніка Тур Вояж» упродовж 2021-2024 років. У 2021 році було продано 1078 турів, що можна розглядати як базовий рівень після спаду активності, спричиненого пандемією COVID-19. Уже у 2022 році показник зріс до 1461 одиниці, що становить приріст на 35,5% порівняно з попереднім роком. Такий позитивний тренд може бути пов'язаний із частковим відновленням туристичної галузі, підвищенням мобільності населення, а також адаптацією до нових умов подорожей.

У 2023 році агенція продемонструвала ще більш виражене зростання – до 1923 проданих турів, що становить приріст майже на 31,6% порівняно з 2022

роком. Це може свідчити про зміцнення позицій компанії на локальному ринку, збільшення довіри з боку клієнтів і розширення напрямків обслуговування.

Показник 2024 року (2104 реалізованих тури) підтверджує загальну тенденцію зростання. Хоча темпи приросту дещо знизились до 9,4%, проте це все одно демонструє стабільність попиту та ефективність маркетингової стратегії підприємства. Сукупно за чотири роки агенцією було реалізовано 7196 туристичних продуктів, що підтверджує високу адаптивність компанії до умов ринку, включаючи кризові періоди.

Отже, статистика продажів туристичних турів свідчить про послідовне нарощування обсягів діяльності ТА «Ніка Тур Вояж», що є результатом правильно обраної бізнес-моделі, орієнтованості на клієнта та послідовної роботи в напрямку підвищення якості сервісу (рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 – Зміна обсягу доходу ТА «Ніка Тур Вояж» протягом 2021-2024 рр (шт)

Основні фінансові показники діяльності ТА «Ніка Тур Вояж» за 2021-2024 роки представлені в додатку А.

Організаційна структура компанії має лінійно-функціональну модель управління, що охоплює керівника, фахівців з продажу, менеджерів соціальних мереж та спеціалістів із документального супроводу. Команда складається з

кваліфікованих працівників, які володіють профільною освітою та практичним досвідом.

Агенція активно впроваджує інноваційні інструменти у сфері маркетингу – це, зокрема, цифрова реклама, соціальні мережі та рекомендації постійних клієнтів. Водночас PR-діяльність потребує більш системного та стратегічного підходу [23].

У 2024 році підприємство здобуло перемогу в регіональному рейтингу «Народний бренд» у номінації «Краще туристичне агентство» [23]. Серед ключових конкурентних переваг агентства слід відзначити гнучкість у формуванні турів, індивідуальний підхід до кожного замовника, оперативність комунікації та позитивний імідж на локальному ринку. Підприємство стабільно інтегрується у туристичний простір країни, вдосконалюючи якість послуг і зміцнюючи ринкові позиції.

2.3 Особливості туристичних продуктів з використанням туристично-рекреаційних ресурсів запропонованих ТА «Ніка Тур Вояж»

Туристична агенція «Ніка Тур Вояж» активно формує та реалізує туристичні продукти, орієнтуючись на наявні туристично-рекреаційні ресурси України та закордонних країн. Її діяльність базується на ефективному використанні природного, культурного, історичного та інфраструктурного потенціалу, що дозволяє створювати конкурентоспроможні тури для різних категорій споживачів [23].

Вибір напрямів, маршрутів і програм відпочинку здійснюється на основі детального аналізу туристичного попиту, сезонності, рівня доступності об'єктів, логістичних можливостей та економічної доцільності. У структурі пропонованих турів можна виокремити дві основні групи: внутрішні маршрути

та виїзні тури, кожна з яких має свою специфіку формування та використання рекреаційного потенціалу.

ТА «Ніка Тур Вояж» пропонує численні подорожі в межах України, що охоплюють об'єкти з високим туристично-рекреаційним навантаженням. Особлива увага приділяється популярним регіонам із багатим природним і культурним ресурсом:

Карпатський регіон (Яремче, Буковель, Верховина) – переважно використовуються ресурси гірських ландшафтів, мінеральних вод, національних парків і народної культури. Туристичні продукти адаптовані під зимовий та літній сезони, з включенням елементів активного, оздоровчого й етнокультурного туризму.

Поділля та Кам'янець-Подільський – екскурсійно-пізнавальні тури з акцентом на історико-архітектурні ресурси (фортеці, старовинні міста, храми), а також природні об'єкти (Смотрицький каньйон, Бакота).

Львів та Закарпаття – гастрономічні та культурні тури з відвідуванням виноробних господарств, термальних басейнів, етнографічних музеїв.

Внутрішні тури зазвичай формуються у вигляді турів вихідного дня, сезонних авторських маршрутів, а також освітніх турів для школярів та студентів.

Закордонні тури, запропоновані агенцією, базуються на використанні туристично-рекреаційного потенціалу таких країн, як Болгарія, Румунія, Польща, Іспанія, Чехія, Італія, Франція, Греція. Основними ресурсами в таких турах є:

Природні: морське узбережжя, термальні джерела, гори, ландшафтні парки;

Історико-культурні: об'єкти ЮНЕСКО, старовинні міста, музеї, сакральні споруди;

Курортно-інфраструктурні: готельні комплекси, аквапарки, спа-зони, транспортна доступність.

Особливістю виїзних турів від «Ніка Тур Вояж» є гнучкість у конфігурації маршрутів, індивідуальний підбір турів, надання пакетних послуг з повним супроводом (трансфери, страхування, візова підтримка, послуги гіда).

Серед популярних форматів – пляжний туризм, автобусні екскурсійні тури Європою, авторські маршрути до Румунії, а також сімейні пакети з дитячими програмами.

Туристичний продукт, що пропонується агенцією, є комплексним і включає основні складові: транспортне обслуговування; проживання; харчування (за запитом); екскурсійне обслуговування; страхування; супровідний сервіс.

У межах формування туристичних маршрутів ТА «Ніка Тур Вояж» керується принципами:

- раціонального використання ресурсів;
- збалансованої сезонності;
- орієнтації на індивідуальні потреби клієнта;
- підвищення якості турів за рахунок співпраці з перевіреними партнерами.

Туристична агенція активно розвиває індивідуальний туризм, пропонуючи спеціальні програми для сімей, молоді, корпоративних клієнтів. Значну увагу приділяє зворотному зв'язку з клієнтами, аналізу відгуків, адаптації турів відповідно до запитів ринку. Це дозволяє оперативно коригувати туристичну пропозицію та зберігати конкурентні позиції.

Особливості туристичних маршрутів і продуктів, які пропонує ТА «Ніка Тур Вояж», свідчать про високий рівень адаптації до умов сучасного ринку. Ефективне використання туристично-рекреаційних ресурсів у поєднанні з гнучкою продуктовою політикою дозволяє агенції формувати різнопланові й конкурентоспроможні тури, що орієнтовані як на внутрішній, так і на зовнішній туристичний потік.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1 Пропозиції щодо оптимізації туристичних продуктів ТА «Ніка Тур Вояж» на основі наявних туристично-рекреаційних ресурсів

У сучасних умовах високої конкуренції на туристичному ринку, ефективне використання туристично-рекреаційних ресурсів є ключовим чинником успішного функціонування туристичних агентств. Зокрема, для туристичної агенції «Ніка Тур Вояж», яка здійснює діяльність на території Подільського регіону, що вирізняється багатством природних, історико-культурних та лікувально-оздоровчих ресурсів, актуальним є питання оптимізації туристичних продуктів з урахуванням потенціалу локальних рекреаційних можливостей.

Оптимізація туристичних продуктів передбачає удосконалення змістового наповнення маршрутів, формування диференційованих пропозицій для цільових груп туристів, а також впровадження нових форматів турів, що відповідають актуальним тенденціям попиту – зокрема, екологічного, медичного, сільського та активного туризму [12; 17].

Таблиця 3.1 - Категорії туристичних продуктів на основі рекреаційних ресурсів

Категорія туристичного продукту	Опис	Цільова аудиторія	Приклади маршрутів/продуктів	Використані ресурси
Оздоровчі тури	Пропонують послуги з відновлення здоров'я, релаксації, СПА, лікування	Особи середнього та старшого віку, працівники офісів, корпоративні клієнти	«Оздоровчі вихідні в Сатанівських джерелах»	Мінеральні води, лікувальні грязі, санаторно-курортна база
Культурно-пізнавальні	Включають екскурсії до	Туристи з України та ЄС,	«Фортеці Поділля», «Святині Подільського	Архітектурні пам'ятки,

тури	історичних пам'яток, музеїв, сакральних споруд	студенти, школярі	краю»	музеї, етнографічні об'єкти
Гастрономічні тури	Знайомство з місцевою кухнею, традиційними продуктами, дегустації	Молодь, поціновувачі автентичної кухні, туристи вихідного дня	«Смак Поділля: сир, мед, вино», «Етно-обід у селі»	Локальні ферми, ресторани, сільські садиби
Екотури / зелений туризм	Відпочинок у сільській місцевості з мінімальним втручанням у природу	Родини, екологічно свідомі туристи, іноземці	«Вікенд у сільській садибі», «Зелена стежка Хмельниччини»	Сільські локації, природні ландшафти, фермерські господарства
Активно-пригодницькі тури	Фізична активність, пригоди, квести, піші або велосипедні подорожі	Молодь, корпоративні групи, туристи-екстремали	«Подільські каньйони – похід із наметами», «Велотур уздовж Дністра»	Природні парки, річки, лісові масиви, печери
Корпоративні та подієві тури	Мотиваційні поїздки, тренінги, фестивалі, конференції	Компанії, професійні спільноти	«Teambuilding у Карпатах», «Відпочинок із семінаром у Сатанівських лісах»	Готелі, конференц-зали, природно-курортні зони

Основним напрямом удосконалення туристичного продукту є інтеграція природно-лікувальних ресурсів регіону у пакетні тури. З огляду на наявність мінеральних джерел, грязьових родовищ, рекреаційно-паркових зон, доцільним є розробка спеціалізованих оздоровчих турів вихідного дня для жителів мегаполісів, включаючи транспортне забезпечення, консультації лікаря, спа-процедури та програми відновлення. Такі продукти є високорентабельними в міжсезоння, коли знижується загальний попит на класичні екскурсійні тури [10].

Іншим перспективним напрямом є створення комбінаційних турів з використанням історико-культурних та етнографічних ресурсів, що дозволить реалізувати концепцію «повільного туризму» (slow tourism). Наприклад, маршрути «Шляхами Подільських фортець» або «Традиції та смак Поділля» можуть об'єднувати відвідування музеїв, замків, фольклорних фестивалів,

гастрономічних локацій та локальних ремесел. Як зазначає В. Федорченко, такі продукти створюють унікальний туристичний досвід і сприяють сталому розвитку території.

Також доцільним є розширення пропозиції активних турів та зеленого туризму, які передбачають маршрути пішого, велосипедного або кінного туризму із залученням сільських садиб. Це дозволить розвантажити популярні туристичні об'єкти й активізувати менш залучені громади, водночас сприяючи розвитку малого підприємництва на селі [4].

Для забезпечення ефективної реалізації вищезазначених напрямів необхідно впровадити сегментацію туристичних продуктів за цільовими аудиторіями (молодь, сім'ї з дітьми, літні люди, корпоративні клієнти), що дозволить адаптувати програми до потреб кожної категорії, підвищуючи їхню конкурентоспроможність. Крім того, слід посилити цифрову складову просування, зокрема через персоналізовані маркетингові кампанії, віртуальні презентації маршрутів і використання мобільних застосунків для інтерактивного супроводу туру.

Отже, оптимізація туристичних продуктів ТА «Ніка Тур Вояж» повинна ґрунтуватися на поєднанні локальних ресурсів із інноваційними підходами до створення турів, що відповідатимуть сучасним запитам туристів і водночас сприятимуть розвитку регіону. Такий підхід дозволить агенції зміцнити свою ринкову позицію та підвищити економічну ефективність діяльності.

3.2 Розробка туристичного маршруту з використанням ресурсного потенціалу Поділля

У сучасних умовах розвитку туристичної галузі важливою тенденцією є переорієнтація на використання локального туристично-рекреаційного потенціалу з метою створення унікальних, адаптованих до потреб різних

цільових аудиторій маршрутів. Туристична агенція «Ніка Тур Вояж», діючи в межах Подільського регіону – одного з найрекреаційніших регіонів України – має значні можливості для формування конкурентоспроможних турпродуктів, що поєднують природну красу, історичну спадщину та оздоровчі ресурси.

Запропоновані тури – «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції» та «Замки і легенди Поділля» – розроблені з урахуванням сучасних тенденцій на ринку внутрішнього та в'їзного туризму, попиту на емоційний, культурний та оздоровчий досвід, а також необхідності подолання міжсезонного спаду активності. Вони спрямовані на забезпечення сталого туристичного розвитку, підвищення завантаженості локальних об'єктів рекреації та збереження культурної спадщини шляхом її інтеграції у туристичний продукт.

Перший тур «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції»

Тип туру: лікувально-оздоровчий з елементами етнотуризму

Тривалість: 3 дні / 2 ночі

Цільова аудиторія: туристи 35-60 років, працівники офісів, корпоративні клієнти, жителі великих міст

Сезонність: міжсезоння (весна, осінь)

Таблиця 3.2 - Програма туру «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції»

День	Локація	Основні активності
День 1	сmt Сатанів	Зустріч групи, поселення в лікувально-оздоровчий комплекс, ознайомча екскурсія, консультація лікаря, мінеральна ванна, спелеотерапія
День 2	лісовий масив «Подільські Товтри»	Скандинавська хода, майстер-клас з виготовлення натуральної косметики, етнообід у сільській садибі
День 3	Монастир Сатанівської фортеці, релакс-зона	Відвідування сакрального об'єкта, легкий пішохідний маршрут, обід, виїзд

До ключових складових туристично-рекреаційного потенціалу даного регіону України належать такі ресурси, як мінеральні води, розвинена

санаторно-курортна інфраструктура, мережа природних маршрутів, а також багата етнографічна спадщина. Зазначені ресурси забезпечують основу для створення конкурентоспроможних туристичних продуктів із високим оздоровчим та пізнавальним потенціалом.

Особливістю туристичного маршруту, розробленого на основі зазначених ресурсів, є їх адаптація до реалізації оздоровчих програм, з урахуванням лікувальних властивостей мінеральних вод і можливостей санаторно-курортної бази. Додатковою перевагою такого туру є розташування в екологічно чистих природних зонах, що сприяє фізичній та психологічній реабілітації відвідувачів. Водночас у маршрути інтегруються гастрономічні елементи, зокрема дегустації локальних страв та продуктів, що дозволяє туристам не лише оздоровитися, а й глибше пізнати культуру регіону через національну кухню.

Таким чином, поєднання природного, оздоровчого, етнографічного та гастрономічного складників дозволяє створювати багатофункціональні туристичні продукти, орієнтовані на сучасні потреби споживачів та тренди сталого туризму.

Наступний запропонований тур «Замки і легенди Поділля».

Тип туру: культурно-історичний, пізнавальний.

Тривалість: 2 дні / 1 ніч.

Цільова аудиторія: молодь, туристи з інших регіонів України, іноземці, школярі, студенти.

Сезонність: весна-осінь

Таблиця 3.3 - Програма туру «Замки і легенди Поділля»

День	Локація	Основні активності
День 1	Кам'янець-Подільський	Екскурсія Старим містом, фортецею, огляд каньйону Смотрича, інтерактивна театралізована вистава «Лицарські бої», ночівля в готелі
День 2	Меджибіж – Старокостянтинів	Відвідування Меджибізької фортеці, екскурсія до замку Острозьких, музей гончарства, дегустація меду

Дана туристична програма, побудована на зазначеній ресурсній базі, характеризуються інтенсивним культурним форматом, що передбачає високу концентрацію пізнавального контенту у стислий часовий проміжок. Їхньою особливістю є органічне поєднання освітніх та розважальних елементів (edutainment), що підвищує зацікавленість аудиторії, зокрема молодіжної. Значну роль у залученні туристів відіграє використання локальних легенд, міфів і фольклорних наративів, що дозволяє створити емоційно насичену атмосферу та забезпечити унікальність туристичного досвіду.

Таким чином, культурно орієнтовані туристичні маршрути, які спираються на історико-культурні ресурси та креативні практики, сприяють формуванню стійкого інтересу до регіону, збереженню нематеріальної спадщини та розвитку креативної економіки в межах туристичної діяльності.

Обидва маршрути сприяють диверсифікації туристичних продуктів агенції, розширенню ринкової присутності, підвищенню привабливості регіону та сезонному вирівнюванню попиту.

Розробка нових туристичних маршрутів «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції» та «Замки і легенди Поділля» дасть можливість ТА «Ніка Тур Вояж» на розширення спектру туристичних пропозицій, з урахуванням індивідуалізованого підходу до потреб клієнтів, сезонної адаптації турів та максимального залучення місцевих ресурсів.

Перший тур, зорієнтований на оздоровлення та відновлення, дозволяє не лише підвищити привабливість міжсезонного відпочинку, а й інтегрує принципи сталого туризму. Він сприяє популяризації мінеральних вод і природно-лікувальних ресурсів Поділля. Другий маршрут, зосереджений на культурно-історичному потенціалі регіону, формує глибокий емоційний зв'язок із територією через призму локальних легенд, архітектури та традицій.

Таким чином, впровадження цих маршрутів сприятиме: підвищенню конкурентоспроможності туристичного агентства; диверсифікації туристичних продуктів; економічній активізації місцевих громад; розвитку локального брендингу території.

Подальший розвиток таких маршрутів потребує постійного моніторингу запитів споживачів, оновлення контенту, цифровізації пропозицій та налагодження партнерства з місцевими закладами культури, медицини та харчування.

Таблиця 3.4 - Рекомендовані пропозиції щодо розширення використання туристично-рекреаційних ресурсів ТА «Ніка Тур Вояж» за рахунок впровадження нових туристичних маршрутів

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Тур «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції»	зорієнтований на оздоровлення та відновлення, дозволяє не лише підвищити привабливість міжсезонного відпочинку, а й інтегрує принципи сталого туризму, сприяє популяризації мінеральних вод і природно-лікувальних ресурсів Поділля	впровадження цих маршрутів сприятиме: підвищенню конкурентоспроможності туристичного агентства; диверсифікації туристичних продуктів; економічній активізації місцевих громад; розвитку локального брендингу території
2	Тур «Замки і легенди Поділля»	зосереджений на культурно-історичному потенціалі регіону, формує глибокий емоційний зв'язок із територією через призму локальних легенд, архітектури та традицій	

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно проаналізувати теоретико-методологічні засади, поточний стан і перспективи використання туристично-рекреаційних ресурсів України у діяльності туристичних підприємств, зокрема на прикладі туристичної агенції «Ніка Тур Вояж». У результаті опрацювання літературних джерел, статистичних даних, практичної діяльності агентства та ресурсного потенціалу регіону було досягнуто поставлену мету й виконано всі дослідницькі завдання.

У першому розділі дослідження було уточнено сутність поняття «туристично-рекреаційні ресурси» як сукупності природних, історико-культурних, соціально-економічних та техногенних умов і об'єктів, що створюють можливість для організації туристичної діяльності. Проведено класифікацію ресурсів за типами, походженням та функціональним призначенням. З'ясовано, що туристично-рекреаційний потенціал є одним з головних чинників формування конкурентоспроможного турпродукту, особливо в умовах регіональної економіки.

У другому розділі здійснено аналіз просторової структури туристично-рекреаційних ресурсів України, окреслено регіони з найвищим ступенем туристичної привабливості, зокрема Поділля, Карпати, Полісся, Причорномор'я. Наведено типологію ресурсів, що активно використовуються у діяльності туристичних підприємств: мінеральні води, рекреаційні ландшафти, історико-культурні пам'ятки. Особливу увагу приділено оцінці ступеня ресурсного навантаження та ефективності їх комерційного залучення в різних регіонах. Зазначено, що значна частина ресурсного потенціалу залишається неосвоєною або використовується нераціонально.

В аналітичній частині розділу 2 було досліджено практичну діяльність туристичної агенції «Ніка Тур Вояж». Підприємство ефективно використовує локальні природні та культурні ресурси регіону, особливо курортно-оздоровчі

(місцеві джерела, Сатанівські води, Подільські Товтри), культурно-історичні об'єкти (Кам'янець-Подільська фортеця, Меджибіж), а також сільські локації для формування екологічних та гастрономічних маршрутів. Разом з тим, виявлено потенціал для подальшої диверсифікації пропозицій, у тому числі в міжсезонний період.

У третьому розділі сформульовано практичні рекомендації щодо оптимізації туристичного продукту ТА «Ніка Тур Вояж» шляхом глибшої інтеграції ресурсів у структуру турів, розроблено два нових авторських тури – «Подільський релакс: здоров'я, природа і традиції» та «Замки і легенди Поділля». Вони демонструють можливість використання оздоровчих, культурних, екологічних та гастрономічних ресурсів у комплексі. Врахування цільових аудиторій, сезонності та цифрових технологій позиціонує ці тури як сучасні, рентабельні та стійкі.

Таким чином, результати дипломної роботи мають не лише теоретичну значущість, а й практичну цінність для туристичних агентств, органів місцевого самоврядування, розробників турпродуктів і регіональних туристичних стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алешугіна Н. В., Барановський О. А., Шевченко Л. М. Рекреаційно-туристичні ресурси України: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 248 с.
2. Андрущенко В. П., Пилипенко О. І. Суспільна географія України: регіональний розвиток і рекреація. Київ: Наука, 2020. 234 с.
3. Бейдик О.М. Рекреаційно-туристичні ресурси України: навч. посіб. К.: Альтерпрес, 2001. 294 с.
4. Гладкий Ю. М., Стадник О. Г. Географія туризму України. Київ: Либідь, 2021. 312 с.
5. Державний класифікатор рекреаційних ресурсів України. Інститут географії НАН України. К.: 2011.
6. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР (в редакції 2023 р.).
7. Заставний Ю.В. Регіональні аспекти розвитку рекреації. Університетська географія: історичні й сучасні підходи. Львів : Львівська політехніка, 2018. С. 256-274.
8. Звіт ДАРТ про стан і перспективи розвитку туризму в Україні у 2022–2023 рр. – Київ: ДАРТ, 2023.
9. Іліна М., Алвеш Ф. Л. Tourism and Recreational Industry for Rural Development in Ukrainian Mountains. Economics and Sociology. 2024. Vol. 17, No. 1. P. 88-101.
10. Ковальова С. М. Управління розвитком туристично-рекреаційного потенціалу регіонів України: монографія. Харків: Вид. ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 276 с.
11. Ковальчук С. В. Інвентаризація туристичних ресурсів: методологічні засади та сучасна практика. Туризмознавчі студії. 2022. № 4. С. 42-47.

12. Колесник Т. В., Багнета В. А. Особливості розвитку рекреаційного туризму в територіальних громадах регіону (на прикладі м. Вінниці). Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Туризм. 2024. № 1(9). С. 52-61.
13. Любіцев О.О. Туристичні ресурси: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 352 с.
14. Любіцева О.О. Географія туризму: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 328 с.
15. Мальська М.П. Туризм і рекреація: навч. посіб. Львів: Львівська політехніка, 2011. 280 с.
16. Мальська М.П., Антонюк Н.В. Міжнародний туризм і глобальні процеси: підручник. К.: Знання, 2008. 432 с.
17. Мальська М.П., Ганущак-Єфіменко Л.М. Регіональний менеджмент у сфері туризму: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 376 с.
18. Машика Г. В. Трансформація туристично-рекреаційного потенціалу Карпатського регіону в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2025. Вип. 3(55). С. 112-119.
19. Мельник І. В., Тітенко З. В. Туризм і рекреація: сучасний стан і перспективи розвитку в Україні. Економіка і суспільство. 2023. № 51. С. 184-191.
20. Науменко Г.П. Основи рекреаційного природокористування. К.: Либідь, 2010. 287 с.
21. Національна стратегія розвитку туризму та курортів до 2030 року. К.: Мінекономіки України, 2021.
22. Офіційний сайт Національного природного парку «Подільські Товтри». URL: <https://tovtry.gov.ua> (дата звернення: 2025-06-08).
23. Офіційний сайт ТА «Ніка Тур Вояж». URL: <http://nika-tour.net.ua/uk/home/>

24. Попадинець Н. М., Галаченко О. О., Данило Я. І. Туристично-рекреаційна діяльність: еколого-економічні аспекти. Економіка та держава. 2023. № 11. С. 38-43.
25. Процик І. Я. Рекреаційна географія України: навч. посіб. Львів: Світ, 2020. 198 с.
26. Сабадош І.Р. Основи рекреаційного природокористування. Ужгород: УжНУ, 2016. 196 с.
27. Смаль І. І. Екологізація рекреаційного туризму: теоретичні засади. Географія туризму : навч. посіб. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2011. 576 с
28. Степаненко А. В. Державна політика у сфері використання рекреаційних ресурсів України. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 6. С. 115-121.
29. Ткаченко Т.В. Економіка туристичного бізнесу: підручник. К.: КНТЕУ, 2013. – 384 с.
30. Ткаченко Т.І. Економіка туристичного бізнесу: підручник. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 428 с.
31. Фостик І. Ю. Гастрономічний туризм як форма використання локальних рекреаційних ресурсів. Туризм і готельно-ресторанна справа. 2023. № 2. С. 94-99.
32. ЮНВТО. Recommendations on Tourism Statistics 2008. Madrid: World Tourism Organization, 2010. 160 p.
33. Cooper, C. & Fennell, D. A. Sustainable Tourism: Principles, Contexts and Practices. Clevedon : Channel View Publications, 2020. 504 p.
34. Shpak N., Kuzmin O., Melnyk O., Ivashchuk N. Strategic planning of the recreational and tourist industry development: the Ukrainian evidence // Problems and Perspectives in Management. 2022. Vol. 20, No. 2. P. 398-411.
35. Williams, S. Tourism Geography: A New Synthesis. 2nd ed. London : Routledge, 2020. 320 p.
36. UNWTO. Sustainable Development of Tourism. URL: <https://www.unwto.org/sustainable-development>

37. UNWTO. Tourism Glossary. URL: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

Таблиця 1 – Аналіз основних показників діяльності ТА «Ніка Тур Вояж»

Показники	Роки				Темп змін, %		
	2021	2022	2023	2024	2022/ 2021	2022/ 2023	2023/ 2024
Обсяг доходу (виручки) від реалізації, тис. грн.	1662	1782	1928	2104	107,22	108,19	109,1
Кількість клієнтів, що отримали послугу од.	1078	1461	1923	2331	135,55	131,62	121,3
Кількість працівників, осіб	3	3	3	4	100,00	100,00	133,3
Продуктивність праці одного працівника: - у вартісному вираженні, тис. грн/особу	0,55	0,59	0,64	0,70	107,22	108,47	109,4
- у натуральному вираженні, клієнтів/особу	359	487	641	777	135,55	131,62	121,2
Середня ціна послуги для одного клієнта, грн	1541,74	1219,71	1002,6	1500	79,11	82,19	149,6